

Tento text jsem kdysi sepsal na obranu prvních autorů a jejich textů. Nebylo vždycky snadné opustit normu psacího stroje. Taký už je to historie.

Diplomová práce na 20 listů, nebo návrat k psacímu stroji?

V dobách psacích strojů to bylo jasné a jasně také mluvila ČSN. Tzv. normostrana rukopisu, ať už to byl text, který měl být odevzdán k sazbě do tiskárny nebo to byla diplomová práce, byla jednoznačně definována rozměrem stránkového zrcadla: 28–30 řádků a 60–65 úhozů na řádku. Žádný problém v tom nebyl, protože psací stroje měly většinou standardní velikost typů (kromě tzv. perličky, či některých jiných) a dodržet tuto normu bylo jednoduché a v zájmu všech. S používáním počítačů k přípravě textu se však mnohé změnilo. Nehledě na zastaralost (a vlastně neplatnost) normy, se podstatným způsobem změnila technika psaní, kdy použité prostředky mnohdy nedovolují rozumným způsobem dodržet to, co norma kdysi určovala. Textové procesory používají proporcionální fonty, tzn. že mezery mezi nimi se pružně mění podle jejich individuální šířky, a tak není možné jednoznačně určit jejich počet na řádek, jehož šířka se stanovuje jiným způsobem, nikoli počtem úhozů. Dodržovat požadavky definující normostranu při současném zpracování textu na počítači je absurdní a nesmyslné.

Jako ukázkový příklad použiji diplomovou práci. Její minimální rozsah bývá stanoven nejčastěji na 80 stran. Rozumí se samozřejmě 80 normostran podle ČSN. Kdo píše na psacím stroji nemá problém. Kdo píše na počítači a používá k tomu psací stroj T602, pomůže si velice snadno, neboť charakter programu a jeho nastavení (neproporcionální font, neměnná délka mezislovních mezer, proklad řádků kopírující nastavení psacího stroje, atd.) dovolují dokonale dodržet požadavky ČSN. Situace se však radikálně změní při použití dokonalejších textových procesorů (Word, WordPerfect) nebo dokonce sázecích systémů (T_EX). Tyto již používají proporcionální font, pružně upravují mezislovní mezery při zalomení řádku či odstavce a i řádkový proklad může být do jisté míry uzpůsoben. Dosáhnout v těchto podmínkách vzhledu stránky podle ČSN tak v podstatě znamená dotyčnému programu všechny pokročilé funkce zakázat, použít neproporcionální font a degradovat tak slušný nástroj opět na psací stroj. Výsledek je však obvykle ještě horší. Na stránce je patrné násilné zředění textu a celkový dojem (estetický) z práce je řádově nižší. Mnohé studenty to dokonce nutí k tomu, aby do vcelku přijatelného textu dopisovali pasáže blabla textu jen proto, aby bylo dost stran a tím už trpí i obsahová stránka výkonu diplomanta. A to vše jen proto, aby práce byla dostatečně tlustá. Je toto však skutečně naším cílem?

Pro názornější představu nabízím porovnání zpracování identického textu třemi způsoby pomocí T602, Wordu a T_EXu. Rozměr zrcadla je ve všech

čitelnost textu (na mysli mám ovšem definitivní podobu textu, která není příliš vhodná např. k prvním korekturám).

Neproportionalní font

Standardní stránka: 30 řádků, 60 úhozů, dělená slova, patička s číslem stránky, bez grafické úpravy text má 80 stran.

Word

předchozí text převeden bez jakýchkoli úprav 45 stran při zvětšení písma na 12 bodů 65 stran

TEX

bez jakýkoliv úprav, při dodržení pouze těch nejzákladnějších pravidel 31 stran 12bodové písmo 43 stran.

A to se doposud pohybujeme v rámci dalšího přežitku z doby psacího stroje, tj. v jednostranném tisku. Současné programové systémy i kvalita papíru dovolují bez jakýchkoli problémů a dopadů na čitelnost tisk oboustranný a další zdvojnásobení úspory papíru.

Co tím můžeme získat. Minimální zisk je úspora papíru. Může činit až 15 stran na jednu DP (Word, písmo 12 bodů, jednostranný tisk). Maximální úspora může dosáhnout až 65 stran (knižní sazba, písmo 10 bodů, oboustranný tisk). Samozřejmě vše při nezměněném obsahu, zachování přijatelné úpravy a čitelnosti. Ponecháme-li tak stranou šetření nervů zúčastněných stran a budeme-li mluvit jen o penězích a materiálu, můžeme uvažovat průměrnou úsporu 40 stran na 1 DP, tedy polovinu z původního rozsahu.

Navrhují, abychom respektovali způsob zpracování práce a brali ohled na to, že fyzicky předložených dvacet listů skutečně může obsahovat zcela normální diplomovou práci o rozsahu 80 normostran a mnoho týdnů práce. Ostatně rukopisy, které odevzdáváme redakcím a tiskárnám se také stále častěji počítají na bajty a je lhostejno na kolik papíru nám to vyjde, tiskárna si to vysází podle svých možností a potřeb.

Napadají mne pouze dvě nevýhody diplomové práce o dvaceti listech:

1. Konzervativnost hodnotitelů práce: čím větší má studentova práce váhu, tím větší váhu má studentova práce. 2. Problém s knihaři je možné obstojně vyvázat dvacet listů?

Ale potom už následují jenom výhody:

Kromě uvedených úspor se ušetří i místo v knihovnách (nechejte si spočítat kolik stojí metr plochy naší knihovny a kolik z tohoto zabírají ze dvou procent začerněné papíry diplomových a jiných prací), ti, kteří vypracovávají posudky na základě četby stran, nikoli slov a vět, budou mít poloviční práci a vůbec se tak pomalu budeme přibližovat k bezpapírovým diplomkám, na které je dnes přece jenom ještě brzy. Pokud tedy chce někdo hodnotit diplomovou práci podle jejího rozsahu(?), neměl by již počítat papírové strany a nutit autory, aby je zaplňovali

na sečtení a vypsání uvedených údajů zabudovanou a není tak nic snadnějšího, než si nechat práci předložit v digitální podobě a dvakrát kliknout myší. Pokud chce hodnotit práci i jinak, měl by si ji přečíst.